Medical Education Journal
Education Development Center of Babol University of Medical Scieneces
e-ISSN:2345-5497 p-ISSN:2322-4940
مجله آموزش پزشکی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل

Design, Implementation, and Evaluation of the General Knowledge Training Course on Geriatric Health: A Need for All Medical Disciplines

Farideh. Izadi-Sabet [1], Rasool. Bagheri [2,3*], Seyed Saeed. Kassaeian [4,5]

1. Department of Midwifery, Nursing and Midwifery School, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
2. Neuromuscular Rehabilitation Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
3. Department of Physiotherapy, Rehabilitation Faculty, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
4. Social determinants of health Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
5. Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.

Article Info

Article Type:
Research Article

Received:
27 Jan 2025

Revised:
25 Apr 2025

Accepted:
27 Apr 2025

Published online:
4 May 2025

ABSTRACT

Background and Objective: The increasing elderly population in Iran has highlighted the need for students and healthcare service providers to increase their knowledge and awareness more than ever. Therefore, the purpose of the present study was to design and implement the curriculum of the general knowledge course on geriatric health among students of Semnan University of Medical Sciences

Methods: This study was conducted in the academic year of 1401-1400. A convenience sample of 49 students from Semnan University of Medical Sciences has been selected and entered the study. During a pre-designed process, with the opinion of experts and faculty members of the university, the curriculum of general knowledge of aging health and content outlines, along with related resources, was written for 17 educational sessions. In two stages, pre-test and post-test, the level of skill and knowledge of the students was evaluated using a coordinated standard written exam. In addition, the level of satisfaction of the students according to the curriculum and the implementation of the course was also evaluated using a researcher-made questionnaire.

Findings: In this study, the average score of the test designed to measure the knowledge of the course learners in the field of general knowledge of geriatric health, before participating in the geriatric knowledge course, was 8.36 with a standard deviation of 1.70. The average score of the final exam of the general knowledge of aging for the students was 15.59 with a standard deviation of 2.06. An average score of 66% of the students who participated in this study agreed with the necessity of the general knowledge of aging course. In addition, 46 percent of the students considered the necessity of the course, its content, and the way it is presented to be medium to high, and 40 percent of the students also evaluated the existence and necessity of the seniority course and its content and way of presentation as very high.

Conclusion: The results of this study indicated an increase in the knowledge and general knowledge of the students participating in this study in the field of general knowledge of old age, so that the average score of the final test compared to the test before the general knowledge of old age health course has improved with an average difference of 7 points.

Keywords: *Old Age, Old Age Training Course, Healthcare Costs*

Cite this article: Izadi-Sabet F, Bagheri R, Kassaeian SS. Design, Implementation, and Evaluation of the General Knowledge Training Course on Geriatric Health: A Need for All Medical Disciplines. Medical Education Journal. 2025; 14: e1.

© The Author(s).
Publisher: Babol University of Medical Sciences

***Corresponding Author:** R. Bagheri
Address: Neuromuscular Rehabilitation Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
Tel: +98 (2333654180) **E-mail:** Rasool.bagheri@ymail.com

Medical Education Journal
Education Development Center of Babol University of Medical Scieneces
e-ISSN:2345-5497 p-ISSN:2322-4940
مجله آموزش پزشکی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل

طراحی، اجرا و ارزشیابی دوره آموزشی دانش عمومی سلامت سالمندی، نیاز تمامی رشته های علوم پزشکی

فریده ایزدی ثابت[۱]، رسول باقری[۲و۳*]، سید سعید کسائیان[۴و۵]

۱. گروه مامائی، دانشکده پرستاری و مامائی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.
۲. مرکز تحقیقات توانبخشی عصبی عضلانی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.
۳. گروه فیزیوتراپی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.
۴. مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.
۵. گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

دریافت:
۱۴۰۳/۱۱/۸

اصلاح:
۱۴۰۴/۲/۵

پذیرش:
۱۴۰۴/۲/۷

انتشار:
۱۴۰۴/۲/۱۴

چکیده

سابقه و هدف: افزایش جمعیت سالمندی در ایران موجب شده تا نیاز به افزایش دانش و آگاهی دانشجویان و ارائه دهندگان خدمات بهداشتی و درمانی بیش از پیش احساس شود. لذا هدف از مطالعه حاضر طراحی و اجرای دوره آموزشی درس دانش عمومی سلامت سالمندی در بین دانشجویان رشته های دانشگاه علوم پزشکی سمنان بوده است.

مواد و روش ها: این طرح که بصورت یک مطالعه توصیفی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ و با استفاده از فراخوان بصورت داوطلبی ۴۹ نفر از بین دانشجویان رشته های دانشگاه علوم پزشکی سمنان صورت گرفت. در طی یک فرآیند از پیش طراحی شده، با جلب نظر صاحبنظران و اعضای هیئت علمی دانشگاه، دوره آموزشی درس دانش عمومی سلامت سالمندی و رئوس مطالب همراه با منابع مرتبط نگارش و در طی ۱۷ جلسه بصورت مجازی به دانشجویان منتخب داوطلب آموزش داده شد. در دو مرحله پیش آزمون و پس آزمون ، میزان مهارت و دانش فراگیران توسط آزمون حضوری کتبی مورد ارزشیابی قرار گرفت. بعلاوه میزان رضایت فراگیران از دوره آموزشی و اجرای دوره نیز توسط یک فرم محقق ساخته مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته ها: در این مطالعه میانگین نمره آزمون طراحی شده جهت سنجش اطلاعات فراگیران دوره در حوزه دانش عمومی سلامت سالمندی، قبل از شرکت در دوره دانش سالمندی ، ۸/۳۶ با انحراف معیار ۱/۷۰ بوده است. میانگین نمره آزمون پایان دوره دانش عمومی سالمندی برای فراگیران نیز ۱۵/۵۹ با انحراف معیار ۲/۰۶ بوده است. میانگین نمره سطح رضایتمندی دانشجویان و فراگیران از وجود دوره دانش عمومی سالمندی ۶۶ بدست آمد. بعلاوه ۴۶ درصد فراگیران ضرورت وجود دوره، محتوا و نحوه ارائه آنرا متوسط به بالا دانسته و ۴۰ درصد فراگیران نیز وجود و ضرورت دوره سالمندی و ومحتوا و نحوه ارائه را بسیار زیاد ارزیابی کرده اند.

نتیجه گیری: نتایج این مطالعه حاکی از کارایی دوره آموزشی طراحی شده جهت ارتقای آگاهی و دانش عمومی فراگیران شرکت کننده در این مطالعه در حوزه دانش عمومی سالمندی بوده است بطوریکه میانگین نمره آزمون پایانی نسبت به آزمون قبل از دوره دانش عمومی سلامت سالمندی با اختلاف میانگین ۷ نمره بهبود یافته است.

واژه‌های کلیدی: *سالمندی، دوره آموزشی سالمندی، هزینه‌های بهداشتی‌درمانی*

استناد: فریده ایزدی ثابت، رسول باقری، سیدسعید کسائیان. طراحی، اجرا و ارزشیابی دوره آموزشی دانش عمومی سلامت سالمندی، نیاز تمامی رشته های علوم پزشکی. مجله آموزش پزشکی ۱۴۰۴؛ ۱۴: e۱.

© The Author(s)
Publisher: Babol University of Medical Sciences

* مسئول مقاله: رسول باقری
آدرس: ایران، سمنان، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، مرکز تحقیقات توانبخشی عصبی عضلانی
تلفن: ۰۲۳۳۳۶۵۴۱۸۰
رایانامه: Rasool.bagheri@ymail.com

سابقه و هدف

سالمندی را می توان پدیده‌ای با جنبه‌های زیستی، روانی و اجتماعی مختلف معرفی کرد و لذا بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی، ارتقاء وضعیت بهداشت و تغذیه، پیشرفت دانش و فناوری‌های پزشکی در کنار آنچه به عنوان سیاست کنترل موالید، اجرائی شده منجر به افزایش جمعیت سالمندان در ایران و جهان شده است (۱). بر طبق آخرین آمار سال ۱۳۹۵ حدود ۹/۳ درصد جمعیت کشور بالای ۶۰ سال سن دارند. یعنی ۷/۴ میلیون نفر سالمند در کشور وجود دارد و پیش‌بینی می‌شود که این میزان تا ۳۰ سال آینده به حدود ۳۰ درصد افزایش یابد و سیر صعودی افزایش جمعیت سالمندان بیش از پیش بیانگر نیاز به توجه ویژه و برنامه‌ریزی چندجانبه و بلندمدت برای تامین نیازهای این قشر از جامعه است (۱-۳). موضوع سلامتی و ارتباط آن با افزایش سال های زندگی در اصل چالش های فراوانی را به وجود آورده است یکی از این چالش ها، مبحث سواد سلامت و اطلاعات و آموزش های لازم برای دانشجویان در حوزه بیماریها و مسائل دوران سالمندی می باشد (۴). گنجاندن مباحث مربوط به سالمندی از دو جهت مورد تاکید می باشد. نکته اول اینکه نیاز بهداشتی جامعه سالمندی می طلبد در آموزش علمی و عملی دانشجویان تمامی رشته های علوم پزشکی مباحث مرتبط با فیزیولوژی دوران سالمندی و همچنین بیماریها و مسائل شایع دوران سالمندی بصورت تئوری مورد آموزش قرار گیرد تا با افزایش جامعه سالمندی، ارائه دهندگان خدمت از دانش و مهارت کافی در این زمینه برخوردار باشند (۳). در برخی رشته ها همچون پرستاری دروس مرتبط با سالمندی در کوریکولوم مقطع کارشناسی گنجانده شده است اما در بسیاری دیگر از رشته های علوم پزشکی حتی یک عنوان درس مرتبط با سالمندی نیز وجود ندارد. لذا عدم وجود دوره آموزشی تدوین شده برای تمامی رشته های علوم پزشکی یکی از چالش های پیش روی دانشجویان و فارغ التحصیلان این رشته ها خواهد بود. نکته مهم و دوم اینست که شواهد نشان می‌دهد دانشجویان نه تنها نسبت به مراقبت از سالمندان بی‌علاقه هستند بلکه حتی نسبت به بیماران جوان خدمات کم‌تری را نیز به آن‌ها ارائه می‌دهند (۵). این امر با افزایش جمعیت سالمندی می تواند یکی از چالش های سیستم بهداشتی نیز باشد. در برخی مطالعات دیده شده که آموزش‌های خاص در ارتباط با طب سالمندی باعث بهبود نگرش دانشجویان پزشکی شده است (۵-۹). از طرف دیگر ولی در برخی دیگر مطالعات این آموزش‌ها باعث منفی‌تر شدن نگرش دانشجویان شده است (۵).

تاکنون مطالعه ای در خصوص طراحی دوره آموزشی مرتبط با سالمندی برای رشته های سالمندی و تاثیر آن بر رضایت و دانش فراگیران صورت نگرفته است. تنها مطالعه ای که در ایران در این زمینه انجام شد مطالعه ریاحی و همکاران بوده است که نگرش دانشجویان پزشکی را نسبت به سالمندان پس از گذراندن درس طب سالمندی مورد ارزیابی قرار داده اند (۵). نتایج حاکی از تاثیر مثبت این درس بر نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به سالمندان بوده است (۱۰). از طرف دیگر عموما در رشته های علوم پزشکی واحد درسی جهت آشنایی دانشجویان با مسائل سالمندی وجود ندارد. لذا این تیم تحقیقاتی به دنبال شناسایی نیازهای آموزشی و مهارتی دانشجویان کلیه رشته های علوم پزشکی و با توجه به بررسی متون و مقالات و کوریکولوم های مصوب و راهنماهای آموزشی موجود در این زمینه، دوره آموزشی واحد درسی دانش عمومی سلامت سالمندی را در جهت توسعه مهارت های تئوری و بالینی دانشجویان کلیه رشته های علوم پزشکی طراحی، اجرا و ارزشیابی کرده اند.

مواد و روش ها

این طرح در دانشکده های تابعه دانشگاه علوم پزشکی سمنان (پزشکی، توانبخشی، دندانپزشکی، پرستاری، پیراپزشکی، بهداشت، تغذیه و صنایع غذایی) صورت گرفت. پیشنهاد این طرح پس از موافقت شورای آموزشی دانشگاه علوم پزشکی سمنان و اخذ کد اخلاق توسط کمیته اخلاق در پژوهش مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی انجام شد (IRREC .1400.575.). جامعه آماری، دانشجویان داوطلب از بین رشته های این دانشکده ها در دو نیمسال اول ۱۴۰۰-۱۴۰۱ و نیمسال دوم ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بوده است که به روش تصادفی

ساده از بین متقاضیان ثبت نام کننده انتخاب شدند. در ابتدای این مطالعه، محققین ضمن بررسی چگونگی اجرای فرآیند با عنایت به برنامه ریزی صورت گرفته توسط مجریان فعالیت های اجرایی در هر مرحله زیر نظارت مدیریت توسعه آموزش دانشگاه انجام گرفت. این فرآیند در ۵ گام مطابق با مدل ADDIE طراحی گردید (۱۱).

ابتدا در هر دانشکده و هر گروه آموزشی کوریکولوم های آموزشی رشته های موجود از نظر واحدهای درسی مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته شد و نتایج آن به تیم تحقیقاتی حاضر و مجریان فرآیند اعلام شد. در این مرحله با مشارکت فعال همه اعضای گروه های آموزشی در ۷ دانشکده، کوریکولوم های تخصصی رشته های علوم پزشکی هر گروه بررسی محتوای واحدهای درسی مرتبط انجام شد. سپس با استفاده از منابع موجود در حوزه سلامت سالمندی تدوین و نگارش سرفصل های مربوط به مباحث آموزشی دوره دانش عمومی سلامت سالمندی توسط تیم تحقیق صورت گرفت. همانطور که در پیوست ۱ مشاهده می شود دراین دوره آموزشی سه جلسه اول محتوای مربوط به تعاریف سالمندی، آمار سالمندی،اقتصاد سالمندی، قوانین، سیاست ها، استراتژی های حوزه آموزش سالمندی گنجانده شده است. در جلسات ۴-۶، مباحث مربوط به شناخت علل پیری: نقش زمان، پیری برنامه ریزی شده، فیزیولوژی دوران سالمندی تبیین شده است. جلسه ۷ به بیماریهای کلیه و مجاری ادرار اختصاص یافت. جلسه ۸ بیماریهای دهان و دندان و در جلسه ۹ نیز بحث رژیم غذایی دوران سالمندی و اختلالات تغذیه ای این دوران و بیماریهای مرتبط گنجانده شد. جلسه ۱۰ مباحث سرطان ها و سل ریوی در سالمندان و در جلسه ۱۱ و ۱۲ اختلالات حواس پنجگانه همچون شنوایی، بینایی و غیره و نیز اختلال گفتار و بلع، اختلالات روانشناختی و مباحث اختلال تعادلی و سقوط در سالمندان آموزش داده شد. جلسه ۱۳، اختلالات نورولوژیک و در جلسه ۱۴ اختلالات اسکلتی عضلانی و کنترل دردهای ناشی از اختلال سیستم عضلانی اسکلتی گنجانده شد. بیماریهای قلبی عروقی نیز در جلسه ۱۵ و مباجث پیشگیری از حوادث و ایمن سازی و نیز مباحث رفاه اجتماعی و خود مراقبتی و سبک زندگی در جسه ۱۶ و ۱۷ گنجانده شد.

در این مطالعه ارزشیابی در دو سطح یادگیری و واکنش صورت گرفت. در مرحله اول ارزشیابی یادگیری از پیش آزمون و پس آزمون جهت بررسی سطح دانش دانشجویان در شروع و پایان نیمسال توسط اعضای هیات علمی مدرس این درس از هر ۷ دانشکده صورت گرفت. از هر دانشکده بصورت کاملا تصادفی ۷ نفر از دانشجویان هر دانشکده انتخاب و به روش آزمون کتبی و به شکل حضوری بعمل آمد. سپس بارگزاری محتواهای آموزشی دانش سالمندی طبق فرآیند های جاری دانشگاه (بصورت مجازی) شامل مباحث تئوری مورد نیاز در رشته های تحصیلی توسط اعضای هیات علمی منتخب در حوزه سالمندی با توجه به سرفصل های مصوب (پیوست ۱) صورت گرفت. همه دانشجویان در فضای مجازی موظف به مشارکت فعال درکلاس و شرکت در حداقل ۸۰ درصد جلسات بوده اند. در صورت عدم مشارکت فعال از مطالعه خارج می شدند. در انتهای جلسات، پس آزمون (بررسی سطح دانش، تفکر، نگرش ها و ارزشها و مهارتهای لازم در آموزش و مشاوره) در زمینه اطلاعات دانشجویان پس از اتمام آموزش واحد درسی دانش عمومی سلامت سالمندی با استفاده از روش آزمون طراحی شده توسط محققین و استاندارد شده توسط اعضای هیات علمی منتخب سالمندی بصورت حضوری بعمل آمد. در این مرحله از همان دانشجویانی که در مرحله اول بصورت تصادفی انتخاب شدند مجددا به روش آزمون کتبی به شکل حضوری آزمون بعمل آمد.

به منظور ارزشیابی پیامدهای حاصل از مداخله سطح احساس و نگرش و سطح رضایت فراگیران از سطح آموزش و نحوه ارائه مطالب و نیز محتوا توسط پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفت. هدف اصلی از طراحی این پرسشنامه طراحی انواع سوالات مشتمل بر ۳ بخش ضرورت وجود درس و محتوای دوره آموزشی سالمندی، کیفیت تدریس اساتید هر بخش، رضایتمندی نحوه ارائه و آزمون درس سالمندی بوده است.

طراحی پرسشنامه: طراحی پرسشنامه محقق ساخته توسط تیم تحقیق با الگو برداری از پژوهش های گذشته در این خصوص صورت گرفت. این پرسشنامه مشتمل بر ۱۸ سوال در سه بخش می باشد. نحوه چینش سوالات هر بخش به گونه ای تنظیم شد که بتواند به سطح واکنش فراگیران در هر سه سطح پاسخ مناسبی ارائه دهد. حداکثر نمره رضایتمندی فراگیران ۹۰ و حداقل نمره نیز ۱۸ بوده است. بعلاوه تکرارپذیری پرسشنامه نیز قبل از اجرای آزمون مورد بررسی قرار گرفت. به این صورت که پس از طراحی، پرسشنامه توسط ۱۰

نفر از دانشجویان بصورت حضوری در ۲ مرتبه به فاصله ۱۰ روز در یک کلاس تکمیل و مورد ارزیابی قرار گرفت. روایی و پایایی این پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج کمی سنجش روایی محتوا (CVI): ضرورت وجود: میانگین ۹۳ درصد، انحراف معیار ۱/۷، کیفیت ارائه درس: میانگین ۹۱ درصد، انحراف معیار ۲/۰۴ و بیشترین درصد ۱۰۰، رضایتمندی: میانگین ۹۵ درصد، انحراف معیار ۱/۰۳ و بیشترین درصد ۱۰۰. نتایج سنجش روایی محتوا (CVR) نیز حاکی از روایی بالای ۸۰ درصد با سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ برای سوالات پرسشنامه بوده است.

یادگیری: ارزشیابی یادگیری فراگیران از طریق نمره پیش آزمون و پس آزمون انجام شد. این آزمون از طریق سوالات از هر حوزه توسط اساتید مدرس هر بخش با نسبت متناسب با تعداد جلسات برگزار شده برای هر محتوا طراحی و در دو جلسه حضوری از فراگیران آزمون کتبی بعمل آمد. ۴۸ سوال طراحی شد و سوالات به صورت تصادفی از این بانک انتخاب و در دو آزمون بکار گرفته شد. سپس نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

نتایج آزمون تکرارپذیری: نتایج حاکی از تکرارپذیری و پایایی نسبتا بالای نمره پرسشنامه ضرورت سنجی دوره دانش عمومی سالمندی در این مطالعه بوده است آلفای کرونباخ بالای ۸۰ درصد بوده است (r=٪۹۶ , P<۰/۰۵).

نتایج تحلیل آزمونها: در این مطالعه ۴۹ نفر از دانشجویان از ۷ دانشکده، پزشکی، توانبخشی، دندانپزشکی، پیراپزشکی، پرستاری، تغذیه و بهداشت شرکت کردند. ۵۵ درصد دانشجویان پسر و ۴۵ درصد دختر بوده اند. به ترتیب ۱۸٪، ۲۷٪ ، ۱۳٪، ۱۸٪، ۱۱٪، ۱۳٪ درصد از فراگیران از بین دانشجویان دانشکده های پزشکی، توانبخشی، دندانپزشکی، پرستاری، پیراپزشکی، تغذیه و بهداشت بوده اند. در این مطالعه میانگین نمره آزمون طراحی شده جهت سنجش اطلاعات فراگیران دوره در حوزه دانش عمومی سلامت سالمندی، قبل از شرکت در کلاس ها و دوره دانش سالمندی مطابق با جدول ۱، ۸/۳۶ با انحراف معیار ۱/۷۰ بوده است. میانگین نمره آزمون پایان دوره دانش عمومی سالمندی برای فراگیران نیز ۱۵/۵۹ با انحراف معیار ۲/۰۶ بوده است.

آزمون تی زوجی نشان داده که نمره آزمون فراگیران پس از یک دوره دانش عمومی سالمندی بصورت مجازی با سطح معنی داری P<۰/۰۰۱ بهبود یافته است.

	جدول ۱: نتایج آزمون تی زوجی					t	سطح معنی داری
	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار	٪۹۵ حد فاصل اطمینان			
				حد پائین	حد بالا		
نمره آزمون نهایی	−۷/۲۲	۱/۹۹	۰/۴۲	−۸/۱۱	−۶/۳۴	−۱۶/۹۶	<۰/۰۰۱

در مرحله بعد جهت ارزیابی سطح اول دوره یعنی واکنش فراگیران ، نسبت به تکمیل فرم پرسشنامه محقق ساخته توسط فراگیران اقدام شد. این پرسشنامه مشتمل بر ۱۸ سوال با مضامین مشتمل بر ۳ بخش (۱) ضرورت وجود درس و محتوای دوره آموزشی سالمندی، (۲) کیفیت تدریس اساتید هر بخش، (۳) رضایتمندی نحوه ارائه و آزمون درس سالمندی می باشد. در هر قسمت فراگیران به سوال پاسخ دادند و سپس توسط تیم تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج در جدول ۲ آمده است.

نتایج نشان داد که فراگیران با نمره میانگین ۶۶ به ضرورت وجود دوره دانش عمومی سالمندی موافق هستند.

جدول ۲: نتایج بررسی میانگین نمره پرسشنامه رضایتمندی فراگیران از دوره آموزشی					
	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
پرسشنامه محقق ساخته	۴۹	۳۶/۰۰	۸۷/۰۰	۶۶/۴۰	۱۳/۷۸

بعلاوه ۴۶ درصد فراگیران ضرورت وجود دوره، محتوا و نحوه ارائه آنرا متوسط به بالا دانسته و ۴۰ درصد فراگیران نیز وجود و ضرورت دوره سالمندی و ومحتوا و نحوه ارائه را بسیار زیاد ارزیابی کرده اند.

جدول ۳: درصد نمره دهی فراگیران به پرسشنامه	
درصد نمره دهی توسط فراگیران	نمره پرسشنامه
۱۳/۶	۳۶-۵۴
۴۶/۱	۵۵-۷۲
۴۰/۹	۷۲-۹۰

بحث و نتیجه گیری

در این مطالعه هدف طراحی و اجرای دوره آموزشی درس دانش عمومی سلامت سالمندی برای دانشجویان رشته های مختلف دانشگاه علوم پزشکی سمنان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بوده است. نتایج این مطالعه حاکی از افزایش آگاهی و دانش عمومی فراگیران شرکت کننده در این مطالعه در حوزه دانش عمومی سالمندی بوده است بطوریکه میانگین نمره آزمون پایانی نسبت به آزمون قبل از دوره دانش عمومی سلامت سالمندی با اختلاف میانگین ۷ نمره بهبود یافته است. بعلاوه ضرورت وجود دوره دانش عمومی سالمندی و نیز طراحی جزئیات دوره اعم از محتوا، جلسات، برگزاری و آزمون در نظر سنجی از فراگیران با میانگین نمره ۶۶ متوسط تا زیاد گزارش شده است.

اولین نتیجه مطالعه حاضر حاکی از تاثیرگذاری مثبت وجود دوره دانش عمومی سلامت سالمندی در افزایش آگاهی و دانش بوده است. تاکنون مطالعه ای در خصوص طراحی دوره آموزشی درس سالمندی در ایران انجام نشده است. اما مطالعه ریاحی و همکاران در خصوص تغییر نگرش دانشجویان رشته پزشکی پس از گذراندن درس طب سالمندی نشان داد نگرش دانشجویان به طور کلی ارتقا یافت. در این پژوهش که دانشجویان رشته پزشکی ترم ۸ در دوره فیزیوپاتولوژی به مدت ۱۷ جلسه در یک درس دو واحدی طب سالمندی آموزش های لازم در این خصوص را دیده اند موجب شد تا نگرش دانشجویان رشته پزشکی نسبت به سالمندی ارتقای قابل توجهی یابد (۵). مطالعات دیگری نیز در این زمینه انجام شده است که نتایج را تائید کرده اند (۶، ۸، ۹). در سالهای اخیر با برنامه ریزی موثر در نظام آموزشی مطابق با شرایط جهانی و همینطور تغییر ماهیت بیماریها از بیماریهای عفونی به بیماریهای غیرواگیر، افزایش جمعیت سالمند در جامعه ایران، ضرورت توسعه آموزش های مبتنی بر شناخت مسائل دوران سالمندی اهمیت ویژه ای پیدا کرده است. از این رو با توجه به تنظیم سند ملی سالمندان در کشور توسط مجلس محترم شورای اسلامی در سال ۱۳۹۹ و تکلیف وزارت بهداشت و درمان

مبنی بر توانمند سازی در حوزه سالمندان، ضرورت ارتقای کیفی و کمی آموزش های لازم توسط ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی به این جمعیت، مورد تاکید این سند در چشم انداز ۱۴۰۴ می باشد. با این همه تاکنون مطالعه ای در ایران در خصوص طراحی دوره آموزشی سالمندی در بین دانشجویان رشته های علوم پزشکی صورت نگرفته است. لذا با توجه به اینکه این محتوا برای اولین بار طراحی شده است از همه صاحبنظران این حوزه در سطح دانشگاه بصورت فعال استفاده شد. با تحلیل پاسخ سوالهای باز در این مطالعه، دانشجویان رشته های علوم پزشکی، عموما در پاسخ دهی به سوالات طراحی شده هر بخش از اطلاعات پایه فیزیولوژی و آناتومی استفاده کرده و لذا در پاسخ به سوالات فیزیوپاتولوژی و بیماریهای شایع و درمان آنها در دوران سالمندی اشتباهات بیشتری در پیش آزمون داشته اند. تحلیل پاسخ در دوره پس آزمون حاکی از بهبود بسیار مطلوب و معنی دار در پاسخ دهی به سوالات این حوزه پیشگفت بوده است (۱۰, ۱۲–۱۴). در مطالعه ای که در سال ۲۰۲۳ در دانشگاه آزاد اسلامی تهران صورت گرفته است میزان علاقه دانشجویان دندانپزشکی به کار با سالمندان مورد ارزیابی قرار گرفته است. در پایان نتیجه حاکی از وجود علاقه نسبی به کار با سالمندان در بین این دانشجویان و نیز ضرورت مداخلات آموزشی در ارتقای نگرش نسبت به سالمندان و افزایش تمایل به کار با آن‌ها در بین دانشجویان مورد تاکید قرار گرفته است (۱۵). مطالعه دیگری در سال ۲۰۲۱ توسط الیگاری و همکاران در کشور انگلستان در زمینه طراحی کوریکولوم مرتبط با سالمندی صورت گرفت. نتایج حاکی از نیاز دانشجویان علوم پزشکی در این کشور به آموزش های مدون دانشگاهی در قالب واحد درسی به دانشجویان رشته های علوم پزشکی بوده است. لذا سیستم آموزشی در کشور های دیگر نیز نیاز به طراحی دوره های مدون آموزشی مرتبط با سالمندی را مورد تاکید قرار داده اند (۱۶). با توجه به گذار همه‌گیرشناختی، سالمندان در برابر بیماری‌ها بیشتر آسیب‌پذیرند. در واقع زمانی که افراد مسن‌تر می‌شوند، خطر بسیاری از بیماری‌های مزمن در آن‌ها افزایش می‌یابد. این افزایش با بسیاری از تئوری‌های سال‌خوردگی مطابقت دارد. با درنظرگرفتن این مسائل، تبیین ابعاد اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی جمعیت سال‌خورده (جمعیت ۶۰ ساله و بیشتر) در ایران و پیامدهای آن ضروری است که نیازمند جست‌وجوی راه‌حل‌های مناسب و برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری در ارتباط با موضوع سال‌خوردگان است. یکی از موضوعات مهم، بحث آموزش مناسب به ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی کشور در دوره تحصیلی پایه در این حوزه می باشد. چنانکه برخی از رشته های علوم پزشکی حتی یک واحد درسی دانش سالمندی در دوره آموزشی خود ندارند و لذا یکی از چالش های پیش روی فارغ التحصیلان این رشته ها در زمانیکه وارد بازار کار می شوند عدم آگاهی کافی از مسائل و مشکلات دوران سالمندی می باشد.

مسئله بعدی در خصوص دوره آموزشی طراحی شده توسط این تیم تحقیقاتی می باشد که توسط فراگیران مورد ارزیابی قرار گرفت و نتایج حاکی از رضایت متوسط تا زیاد از نحوه نگارش و تدریس دوره آموزشی توسط فراگیران بوده است. پرسشنامه ای توسط تیم تحقیقاتی حاضر طراحی شد که مشتمل بر سوالات در سه حیطه ضرورت وجود هر آیتم و محتوای درسی، کیفیت ارائه درس و رضایتمندی نحوه ارائه و آزمون درس سالمندی شامل ۱۸ سوال می باشد. پس از اتمام پس آزمون همه شرکت کنندگان این پرسشنامه را تکمیل کردند که نتایج حاکی از رضایت در هر سه حیطه ارزیابی نسبت به این دوره آموزشی بوده است. در گذشته مطالعاتی در خصوص رضایتمندی از طراحی برنامه آموزشی بخش ترمیمی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران و نیز رضایتمندی از آموزش مهارتهای بالینی در بین فارغ التحصیلان رشته دندانپزشکی عمومی و علوم آزمایشگاهی انجام شده است (۴, ۱۷–۱۹). اما مطالعه ای در خصوص رضایتمندی در زمینه دروس مرتبط با سالمندی یافت نشده است. با توجه به اینکه تیم تحقیقاتی از ابتدای امر با حمایت و مشارکت صاحبنظران و اساتید دانشگاه و اعضای محترم هیئت علمی گروههای مختلف علوم پایه و بالینی دانشگاه این مطالعه را انجام داده است لذا در تمامی مراحل این پژوهش، همواره جلسات منظم با اعضای کمیته سالمندی و تیم تحقیق تشکیل و لذا دوره آموزشی حاضر حاصل ساعتها تلاش بوده است.

در پایان با توجه به اهمیت موضوع سالمندی در کشور و لزوم آموزش و افزایش دانش ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی در کشور، گنجاندن درس دانش عمومی سلامت سالمندی به متولیان امر بهداشتی و سلامتی کشور توصیه می گردد.
نتیجه گیری: این مطالعه نشان داد ضرورت وجود دوره آموزشی سالمندی از دید فراگیران رشته های مختلف علوم پزشکی جزو ضروریات می باشد و برنامه ریزی در این خصوص می تواند به افزایش آگاهی و دانش ارائه کنندگان خدمات سلامت کمک شایانی نماید.

تشکر و قدردانی

این پروژه با حمایت مالی مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی، تهران، ایران با شماره طرح ۴۰۰۰۵۷۵ انجام شده است.

References

1. Rahimi A. 2. 2017;5(4):26-31.
2. Payesh (Health Monitor) Journal. 2014;13(5):637-9.
3. asadzadeh m, Maher A, Jafari M, AliMohammadzadeh K, Hosseini M. The provision of care services for older adults - A narrative review (2015 to 2020). Journal of Gerontology. 2020;5(3):1-13.
4. Sayadi A, Abedini S, Abedini S, Kamal Zadeh H. Self-care and Health Literacy in Iranian Elderly: A Review. Journal of Modern Medical Information Sciences. 2023;9(1):80-9.
5. riahi F, Izadi-mazidi M, khajedin N, norouzi s. Does education of geriatric medicine effect on the Medical Students' Attitude toward Elderlies and Their Care? Iranian Journal of Medical Education. 2014;14(7):651-2.
6. Cankurtaran M, Halil M, Ulger Z, Dagli N, Yavuz BB, Karaca B, et al. Influence of medical education on students' attitudes towards the elderly. Journal of the national medical association. 2006;98(9):1518.
7. Seresht AH, Ziba FN, Kermani A, Hosseini F. Assesment of nursing students and clinial nurses' attitude toward elderly care. Iran Journal of Nursing. 2006;19(45):57-67.
8. Forough R, Maryam M, Nilufar Kha, Nakh. S. The attitude of medical students towards the elderly after completing the geriatric medicine unit (scientific letter). Education in medical sciences. 2013;14(7):651-2.
9. Reuben DB, Lee M, Davis Jr JW, Eslami MS, Osterweil DG, Melchiore S, et al. Development and validation of a geriatrics attitudes scale for primary care residents. Journal of the American Geriatrics Society. 1998;46(11):1425-30.
10. Mosadeghrad AM. The futurology of aging population in Iran: Letter to the Editor. Tehran University Medical Journal. 2021;79(3):248-9.
11. Rafiei N, Nooranizadeh PI. Evaluation of e-learning courses based on Addie educational design elements (ADDIE) in Isfahan University of Medical Sciences. Ahvaz Soldier Education Development Journal. 2022;13(1):85-91.
12. Ghafarakhi MS, Mirzai DM. Demography of the elderly in Iran based on the censuses of 1385-1335. (Iranian Geriatrics Magazine), . 2007;2(5):326-32.
13. Karami Matin B, Kazemi Karyani A, Soltani S, Rezaei S, Soofi M. Predictors of Healthcare Expenditure: Aging, Disability or Development? Archives of Rehabilitation. 2019;20(4):310-21.
14. Mahmoudzadeh H, Aghaari T, Hatami D. Investigation and analysis of the aging population of Iran. Geographical research. 2021;143(37):112-25.
15. Saboor M, Ghanbari F, Kashiri P, Shahsawari F. Assessment of Willingness to Work with the Elderly and the Related Factors in Iranian Dental Students. Salmand: Iranian Journal of Ageing. 2024;18(4):620-31.

16. Masud T, Ogliari G, Lunt E, Blundell A, Gordon AL, Roller-Wirnsberger R, et al. A scoping review of the changing landscape of geriatric medicine in undergraduate medical education: curricula, topics and teaching methods. European geriatric medicine. 2022;13(3):513-28.
17. Ali peimani mojaver, Mostafa Sadeghi, Atekeh Movagharipour. Examining the views of faculty members and students of Rafsanjan Faculty of Dentistry regarding the implementation of the new educational curriculum in the academic year 2017-2018. Magazine of Mashhad Dental Faculty. 2022;46(3):231-43.
18. Valizadeh S, Rezaei Dehnamak Si, Khodayar HR, Shamshiri AR, Moradi Z. Evaluation of students' satisfaction with new educational program of restorative dentistry department of Tehran university of medical sciences in 2019-2020. Journal of Dental Medicine. 2021;34(0):10-9.
19. Khayyat iF, Jahanlou AS, Lotfi zadeh M. Developing and Introducing a New Curriculum for Apprenticeship of Public Health Students in Bachelor Level in 2009. Journal of Health and Hygiene. 2013;3(4):81-93.